

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธี กับหลักเมตตาในพุทธปรัชญามีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธี (๒) เพื่อศึกษาหลักเมตตาในพุทธปรัชญา (๓) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธีกับเมตตาในพุทธปรัชญา ผลการศึกษาพบว่า

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปตามกรอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

แนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธี พบว่า (๑) ความหมายของอหิงสาของมหาตมะ คานธี การละเว้นจากการประทุษร้ายและไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตทั้งปวง (๒) ลักษณะของอหิงสามหาตมะ คานธี การต่อสู้ทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรง (๓) ปัจจัยสนับสนุนก่อให้เกิดอหิงสามหาตมะ คานธี ต้องการเรียกร้องเอกราชและเป็นวิธีเดียวในการเรียกร้องความยุติธรรม (๔) ประเภทของอหิงสามหาตมะ คานธี ขึ้นอยู่กับหลักการ ๒ อย่างคือ ๑) สัจธรรมและศรัทธาในสัจธรรม ๒) การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมั่นคง (๕) ความสำคัญของอหิงสามหาตมะ คานธี สันติวิธีตามแนวทางของมหาตมะ คานธีนั้น เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ที่ไม่ใช้ความรุนแรง บนฐานความคิดที่ว่า การใช้ความรุนแรงเป็นวิธีที่ดีที่สุด (๖) แนวทางปฏิบัติอหิงสาของมหาตมะ คานธี การใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา เป็นการเน้นที่กระบวนการไม่ได้เน้นที่ผลลัพธ์ แต่เน้นกระบวนการ คือ ประกันได้ว่าจะไม่หลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดการนองเลือด และ ลดความสูญเสียได้อย่างมากมาย

หลักเมตตาในพุทธปรัชญา พบว่า (๑) ความหมายของเมตตา ว่าเป็นความรักใคร่เกียติที่รักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลาย (๒) ลักษณะของเมตตา ความเป็นไปด้วยอาการ

เกื้อกูล พฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ (๓) ปัจจัยสนับสนุนก่อให้เกิดเมตตา มี
 ขันติและการฝึกจิตให้เข้าใจในสภาวะความเป็นจริงของชีวิต (๔) ประเภทของเมตตา จำแนก
 ประเภทของเมตตาไว้ ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) เมตตากายกรรม ๒) เมตตาวจีกรรม และ ๓)
 เมตตามโนกรรม (๕) ความสำคัญของเมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีที่มนุษย์มีต่อบุคคล
 อื่น สัตว์อื่นนี้จะช่วยรักษา และคุ้มครองให้โลกเกิดความสงบสุข เพราะอำนาจความรักจะทำให้
 ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธี กับหลักเมตตาในพุทธปรัชญา
 พบว่า การแสดงออกทางการเมืองด้วยความสงบ ไม่ใช่ความรุนแรงในการต่อสู้ (๑) วิเคราะห์ด้าน
 ความหมาย ทั้งอหิงสาของมหาตมะ คานธี และหลักเมตตาในพุทธปรัชญา ต่างมีความหมายที่
 แตกต่างกัน แต่ในลักษณะของการกระทำหรือการปฏิบัติย่อมไม่สามารถที่จะแยกกันออก เนื่อง
 ด้วยการต่อสู้ทางการเมืองที่ไม่ใช่ความรุนแรง และต่อสู้ด้วยความสงบ ถือว่าไม่เป็นการเบียดเบียน
 หรือทำร้ายผู้อื่น (๒) วิเคราะห์ด้านลักษณะ สำหรับลักษณะการใช้อหิงสาเพื่อการแก้ไขปัญหา
 ความรุนแรงในสมัยปัจจุบัน คือแนวคิดเรื่องความรักความเมตตาความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่งและ
 ความเชื่อมโยงของทุกสรรพสิ่งหรืออหิทัปปัจจยตา (๓) วิเคราะห์ด้านปัจจัยสนับสนุนก่อให้เกิด การ
 เห็นว่าหลักการอหิงสาเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการต่อสู้เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องกับฝ่ายผู้ที่มีอำนาจ
 มากกว่า กล่าวคือ การต่อสู้แบบอหิงสา การไม่เบียดเบียนหลักในการต่อสู้แบบอหิงสาหรือสันติวิธี
 คือไม่ใช่ความรุนแรงเรียกการต่อสู้ ส่วนเมตตาเกิดจากการฝึกฝนทางกาย วาจา และใจ
 (๔) วิเคราะห์ด้านประเภท มี ๒ ประเภท คือ หิงสา และอหิงสา มหาตมะ คานธีเลือกใช้วิธีอหิงสา
 คือ ความไม่ใช่ความรุนแรงในการต่อสู้ทางการเมือง สำหรับมหาตมะ คานธี สัตย์ ถือเป็นสัจจะ
 หรือความจริงอันสูงสุดที่แสดงถึงเอกภาพของชีวิตทั้งปวง ส่วนเมตตาไม่ได้กำหนดประเภทไว้แต่ให้
 แผ่เมตตาไปให้กับทุกคน (๕) วิเคราะห์ด้านความสำคัญ ก็คือการควบคุมจิตใจไม่ให้เกิดความ
 เกลียดชังอันจะนำไปสู่ความรุนแรงและการต่อสู้ที่ใช้กำลังต่อไป ประท้วงอย่างยุติธรรม ด้วยความ
 เยือกเย็นและสงบต่อสาธารณชนและต่อผู้ก้าวร้าว ส่วนเมตตาเป็นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องที่ชอบนั้น

ต้องประกอบด้วยสัจจะ พรหมจรรย์ ความเมตตากรุณา ความไม่ละโมภะโลภ และไม่สะสมสิ่งใดเกินความจำเป็นในชีวิต (๖) วิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติ แนวทางการปฏิบัติของทั้งสองมีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติของอหิงสาของมหาตมะ คานธีเรียกร้องเอกราชและความเป็นธรรม ส่วนเมตตาให้มีความกรุณา รักใคร่แม้กระทั่งศัตรูให้เกิดความปรองดอง และสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในทุกสังคม

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอหิงสาของมหาตมะ คานธี กับหลักเมตตาในพุทธปรัชญา จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหลักอหิงสาและหลักเมตตาว่าทั้งสองมีความสอดคล้องและใกล้เคียงกันมาก เพียงแต่ผู้นำไปใช้นั้นจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็สามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความเข้าใจการแสดงออกทางอหิงสาดำเนินการไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน ทั้งสองฝ่ายก็อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข หลักเมตตาในพุทธปรัชญา เถรวาทก็เช่นเดียวกัน หากทุกคนมีความรัก ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังคมก็จะอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาอหิงสาในพุทธปรัชญาเถรวาท
๒. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอหิงสาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับหลักธรรมอื่นๆ สากล
๓. ควรมีการศึกษากการประยุกต์ใช้หลักอหิงสาที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาทกับสังคมไทย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรุณา เรื่องอุไร กุศลาสัย. แปล โลกทั้งผองพี่น้องกัน มหาตมะคานธี. พิมพ์ครั้งที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๔๒.

กรุณา เรื่องอุไร กุศลาสัย. แปล ชีวิตประวัติของข้าพเจ้า โดยมหาตมะคานธี. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๔๒.

ฉันทนา อุดสาหลักษณ์. พุทธปัญญาคู่มือการสร้างปัญญา. รวบรวมเรียบเรียง.

กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท, ๒๕๔๕.

ชัยชนะ พิมานแมน. ความคิดทางการเมืองของมหาตมะคานธี. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

ธงไชย พรหมปก. มหาตมะ คานธีนักสู้หิงสา. กรุงเทพมหานคร : ต้นธรรม, ๒๕๓๗.

ประเวศ วะสี ศ.นพ. สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

มหาตมะ คานธี. ข้าพเจ้าทดลองความจริง อัตชีวประวัติของมหาตมะคานธี. แปลจาก The Story of My Experiments with Truth. แปลโดยกรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย.

พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๘.

เรียม ศรีทอง. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒.

โสภณ ศรีกฤษณาพร. ความคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๓๐.

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา. ปัจจัยที่สำคัญในการทำงานของจิตใจ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๘.

สถิต วงศ์สุวรรณ. การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่อักษรพิทยา ๒๕๔๐.

สนิท ไชยวงศ์คต. ศิล ๕ พาโลกสู่สันติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๕.

(๒) วิทยานิพนธ์

ฉวีวรรณ เสรีกิจ. “ลักษณะมนุษย์นิยมในความคิดของมหาตมะคานธี” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ชลธิ์ไชยธีระพันธ์. “อหิงสาในความคิดของมหาตมะคานธี” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

ภัทรานิษฐ์ ณ บางช้าง. “การศึกษาวิเคราะห์การอบรมเมตตาภาวนาของศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต บัณฑิตราชวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วังกาญจน์ ประเสริฐลาภ, “แนวความคิดเรื่องสัตยาเคราะห์ของมหาตมะ คานธีในการแก้ไข
ปัญหาด้วยสันติวิธี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๔.

พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์). “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธ
ปรัชญาเถรวาท” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาปรัชญา บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระมหาพิรุณ วุฑฒิมโหม (ตะนาวี). “การพัฒนาศักยภาพในพระพุทธศาสนา” **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระอุบล กตปุญโญ. “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย” **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตราชวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

เรีอรบ เมืองมั่น. “มหาตมะคานธีกับการพยายามแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างฮินดูกับ
มุสลิม” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

อัญญา แก้วทองกลม. “ การศึกษาเปรียบเทียบ : การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในทาง
การเมืองตามทัศนะของพุทธศาสนิกชนและมหาตมะ คานธี ” **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.